

Komentaras

2017 04 07

Sodra: šersime hidrą tol, kol galiausiai praris mus pačius?

Socialiai jautrūs akcentai – šios valdžios politinis leitmotyvas. Tokie tikslai kaip skurdo, pajamų nelygybės mažinimas, pensijų didinimas, finansinių paslaugų jaunoms, ar daugiavaikėms šeimoms plėtra ir daugelis kitų yra būtini, savalaikiai ir... trumpalaikiai, nes nebandoma ieškoti sisteminio ilgalaikio sprendimo, o kovojama su pasekmėmis. Politikams atrodo geriau priimti eilę nutarimų, kaip iš vieno atimti, o kitiems duoti, nesvarbu, kad po ketverių metų (geriausiu atveju) jie bus pakeisti. Bet iš tikrųjų tai tas pats, kaip apsikaišyti figos lapais – gal ką ir pridengia, bet praktinės naudos mažoka.

Darniam valstybės vystymuisi būtina ilgalaikė strategija, kurios pagrindinis tikslas ir sėkmės matas – stiprios vidurinėsios klasės gerovė. Jei tos motyvuotos darbdarbių bitelės, nevengiančios veikti, kurti, siekti, mokytis ir tobulėti, bus patenkintos ir nesuvaržytos, jų prineštu medumi mėgausis ir likę socialiai jautresni visuomenės segmentai. Bet jei jas imsime spausti, ar apiplėšinėti, jos išskris ir neš medų kitur. O tada jau visiškai nesvarbu, kokiais būdais mes tą lašelį dalinsim, jo vis tiek bus maža. Tad pagrindinis tikslas Lietuvai ir būtų tapti patraukliu aviliu tokioms darbdarbių ir sumanioms bitelėms, kad jos ne tik niekur neišskristų, bet norėtų grįžti iš kitų avilių. Deja, šios primityvios alegorijos kertinę idėją šiandien įgyvendinti – misija neįmanoma. Trūksta koordinacijos ir vieningos krypties. O, kaip sakė Seneka, kai nežinai į kurią pusę plaukti, joks vėjas tau nepalankus. Be viso to, leisgyvės ir tos mūsų bitelės – vidurinėsios klasės praktiškai nėra, o jos užuomazgas vis taikomasi apkrauti progresyviniais, ar solidarumo mokesčiais.

Chrestomatinis didžiojo strateginio plano nebuvimo pavyzdys – Sodra ir užprogramuotas jos dardėjimas prarajon. Juk nesvarbu, ar taškais, ar eurais mes matuosime į Sodrą patekusias savo sumokėtas įmokas, tai vis tiek tebus netvarus Lietuvos demografinėmis sąlygomis *pay-as-you-go* pensijų modelis. Ir kai dabartinis jaunimas pasens, net ir daugiausiai taškų surinkę šaunuoliai iš Sodros gaus juokingas sumas dėl numatomos demografinės dirbančiųjų duobės.

Kaip laipsnišką išsivadavimą iš šios pasmerkto sistemos, kadaise pasirinkome dalies savo sumokamų mokesčių atidėjimą senatvei į privačius pensijų fondus. Deja, vietoj to, kad ta mūsų sumokėtų įmokų privačiai kaupiama dalis laipsniškai didėtų, ją kiekvienai progai pasitaikius blaško politiniai ir/arba populistiniai vėjai ir skersvėjai.

Bet grįžkime prie „bitučių“. Kokią žinutę tiems, į kuriuos dedamos visos Lietuvos ekonomikos konkurencingumo ir plėtros viltys – IT specialistams, aukštųjų technologijų pramonės ir paslaugų ekspertams, biochemikams, molekulinės biologijos specialistams ir kitiems dar nepabėgusiems aukštos kvalifikacijos savo srities asams – siunčia toks žongliravimas jų finansine ateitimi? Pirma, tokia netvari, neefektyvi ir nepastovi sistema nemotyvuoja joje dalyvauti, greičiau jau priešingai. Antra, ši sistema mūsų „bitutėms“ dar ir nesąžininga. Sodros išmokoms lubos stipriai nuleistos, o įmokoms – siekia padangę. 2017 m. metams jos sudaro 120 vidutinių darbo užmokesčių (VDU), t.y. apie 7,5 tūkst. eurų per mėnesį, 2018 m. – 108 VDU, 2019 m. – 96, ir palaipsniui mažyn iki 60 VDU, arba 3,7 tūkst. eurų 2022 m. Bet tai irgi labai daug – tik pavienėms „bitelėms darbininkėms“ pavyks jas pasiekti, o didžioji dalis vidurinėsios klasės jų nematė ir nematys. Jomis mėgaus tik saujelė turtingiausių. Tai gana kontraversiškai skamba žinant kasrinkinį atskirties mažinimo leitmotyvą bei siekius susigrąžinti nutekėjusius „protus“, ar pritraukti tiesiogines užsienio investicijas.

Suprantamas dabartinės valdžios noras pagerinti šiandienos senjorų būtį, bet tokiais sprendimais pasmerkami būsimi senjorai ir visa Lietuvos ateitis. „*Kicking the can down the road*“ (spirti skardinę nuokalnėn) nėra ekonominės politikos strategija.

Indrė Genytė-Pikčienė

Vyriausioji analitikė

Mob. tel. +370 620 78373

Ekonominių tyrimų departamentas | Rinkų tarnyba